
24.01.09

ALAIN PLANÈS

—
CONCERTZAAL - 20.00

19.15 Inleiding door Rudy Tambuysen

CONCERTGEBOUW

BIO

'Hij is niet alleen een virtuoos, maar vooral een groot muzikant. Een steeds zeldzamer wordende coïncidentie.' Milan Kundera

Alain Planès, een van de meest opmerkelijke pianisten van zijn generatie, geeft zijn eerste concert met orkest op achtjarige leeftijd. Hij studeert aan de conservatoria van Lyon en Parijs en perfectioneert zich daarna in Amerika. In Bloomington werkt hij onder andere samen met de cellist Janos Starker, met wie hij nadien talloze concerten geeft. Pierre Boulez stelt hem voor om solopianist te worden van het Ensemble Intercontemporain.

Planès speelt op de belangrijkste festivals (Aix-en-Provence, Montreux, Marlboro ...) en met orkesten als Concerto Köln, SWR Baden-Baden, Orchestre de Paris en de orkesten van De Munt en de Opéra de Paris. Hij speelt ook samen met Michel Portal, het Prazak- en Talich-kwartet. Momenteel werkt hij met Peter Brook een versie van Mozarts *Die Zauberflöte* uit.

Voor Harmonia Mundi neemt Planès talloze platen op, waaronder een integrale van Schuberts pianosonates, die regelmatig door de internationale pers bekroond worden.

UITVOERDER

PROGRAMMA

piano (Pleyel 1842 en Steinway 2002)

ALAIN PLANÈS

Frédéric Chopin (1810-1849),

- Andante spianato in G opus 22 (1834)
- Ballade in As opus 47 (1841)
- Nocturne in c opus 48 nr. 1 (1841)
- Nocturne in fis opus 48 nr. 2 (1841)
- 12 Études opus 25 nr. 1, 2, 7 (1835-37)
 - 1 in As
 - 2 in f
 - 7 in cis
- Barcarolle in Fis opus 60 (1845-46)

— Pauze —

Leoš Janáček (1854-1928),

- Sonate '1.X.1905' (1905)
- 'Po zarostlém chodníčku'
(Op overwoekerde paden; 15 miniaturen)
(1901-1911)
 - I. Nase večery (Onze avonden)
 - II. Listek odvanuty (Een blad in de wind)
 - III. Pojd'te s nami (Kom mee)
 - IV. Frydecka Panna Maria (Onze dame van Frydek)
 - V. Stebetaly jak lastovicky (Ze kwetterden als zwaluwen)
 - VI. Nelze domlavit (Woorden schieten tekort)
 - VII. Dobrou noc (Goede nacht)
 - VIII. Tak neskonale uzko (Die onbestemde pijn)
 - IX. V placi (In tranen)
 - X. Sycek neodletel (De kleine nachtuil bleef oehoe roepen)
 - XI. Andante
 - XII. Allegretto
 - XIII. Piu mosso
 - XIV. Allegro
 - XV. Vivo

De disjuncte klavierwerelden van Chopin en Janáček

De componisten van wie Alain Planès vanavond werk heeft gekozen, konden qua pianistiek moeilijk sterker verschillen. Nochtans zou tussen de muziek van Frédéric Chopin (1810-1849) en die van Leoš Janáček (1854-1928) op het eerste gezicht eerder verwantschap moeten bestaan. Chopin is een spreekwoordelijke romanticus. Zijn Tsjechische collega liet zich vlot als laatromanticus catalogeren – als hij te catalogeren viel. Mocht Janáček maar even oud als Chopin geworden zijn, dan zou hij nog net voor Debussy's *Prélude a l'après-midi d'un faune* het loodje hebben gelegd. Dat wil zeggen: vooraleer de zogeheten moderniteit in de muziek een aanvang nam.

Romanticus, laatromanticus: als woorden iets betekenen, dan moeten de Pool en de Tsjech toch samen aan tafel kunnen? Mmm. De kans is groot dat ze elkaar weinig te vertellen zouden hebben.

In de mate dat met 'romantiek' niet alleen een tijdvak wordt bedoeld, maar ook een zekere epische en lyrische kwaliteit, en de voortdurende neiging om de overgeleverde klassieke harmonie almaar kleurrijker op te rekken, hebben Chopin en Janáček natuurlijk wat met elkaar te maken. Bovendien wil de anekdotiek dat beiden hartstochtelijke nationalistes waren – in een tijd waarin dat overigens ten zeerste *à la mode* was.

Maar de verschillen zijn essentiëler, zeker wanneer het over pianomuziek gaat. Chopin heeft zijn korte componistencarrière bijna volledig aan de piano gewijd – een handvol liederen, de orkestpartijen voor zijn bei-

de pianoconcerti en de beroemde sonate voor cello en piano niet te na gesproken. Chopins oeuvre is met andere woorden volledig vanuit het klavier gedacht. Het hele expressieve kader, de harmonische vormgeving, maar meer fundamenteel ook de hele syntaxis van Chopins toontaal – zeg maar het DNA van wat hij schrijft – hangen samen met de fysieke logica en de ergonomie van de tweemaal vijf vingers. Een ordening die oor, hoofd en hart uiteraard lichtjes arbitrair vinden. Vandaar allicht de sterke mate waarin Chopins muziek, nochtans objectief en onweerlegbaar van geniale kwaliteit, het publiek polariseert. Of je vindt hem fantastisch, of je moet hem niet – een tussenweg blijkt er maar zelden.

De kern van Janáček vinden we daarentegen in zijn opera's. Daarin horen we hoe hij de muziek op briljante wijze kneedt naar het geraffineerde ritme van de Tsjechische spreektaal, hoe hij op een haast naturalistische – dus muzikaal gezien hypervoortstrevende – manier door het concrete en tastbare wordt geboeid, om daarmee vervolgens zijn koortsachtige gang te gaan. Bij Chopin is het net omgekeerd: pure artistieke bevoegdheid lijkt hij enigszins bedaard en aristocratisch te willen omzetten in algemeen geldige monumenten van goede smaak, de erfenis van de grote Rameau indachtig.

Voeg daarbij het feit dat Janáček een beroerde pianist was en bijgevolg weliswaar meeslepende, maar uiterst rommelige klavierpartituren afleverde, en het is duidelijk dat we het in dit concert over volstrekt disjuncte werelden hebben.

Zoals de titel zegt, dateert Janáčeks *Sonate 1.X.1905* van het jaar 1905. De datum ver-

wijst naar de dag waarop ene Frantisek Pavlik door de ordediensten werd vermoord tijdens een betoging voor een Tsjechische universiteit in Brno (waar de officiële taal destijds Duits was). De sonate toont Janáčeks temperament op zijn overtuigendst: nu eens retorisch en opstandig, dan weer elegisch van toon. Ze heette oorspronkelijk 'Op de straat' en was driedelig. In een van zijn depressieve buien vernietigde Janáček het werk; de twee overlevende delen danken we aan een ijverige pianiste die misschien de bui voelde hangen en ze vooraf wist te kopiëren.

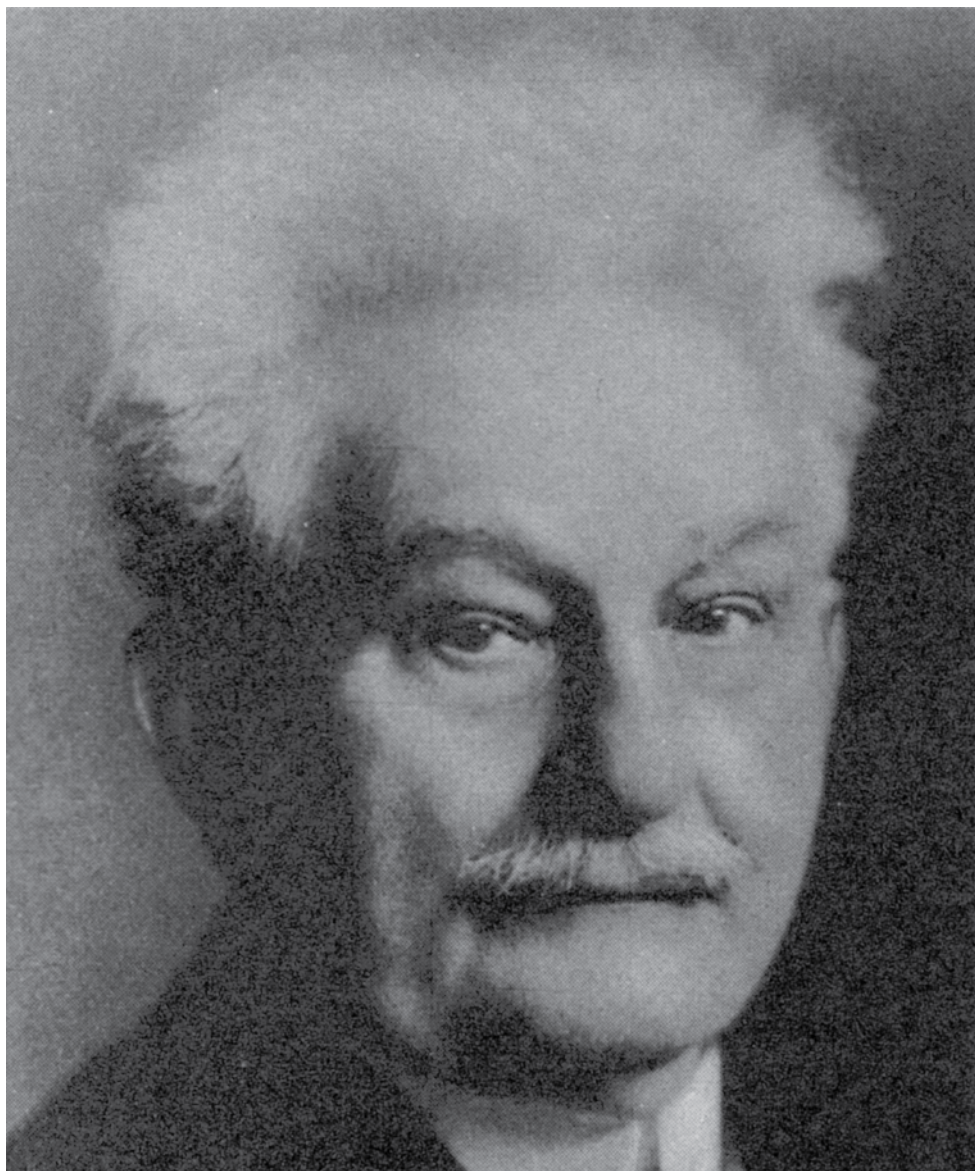
De suite *Op een overwoekerd pad* heeft een iets langgerechter ontstaansgeschiedenis. Omstreeks 1900 maakte Janáček bewerkingen voor harmonium van een reeks Moravische volksdeunen. Tegen 1911 groeide dit project uit tot een dertiendelige suite voor piano, verdeeld over twee bundels.

Het grote klavierwerk is bij Janáček schaars, wat kiezen redelijk makkelijk maakt. Bij Chopin is het uiteraard moeilijker selecteren, maar Planès heeft het voor dit programma bijzonder smaakvol gedaan. Van vroeg tot laat – al betekent dat voor een amper zeventienjarige carrière niet ontnuchterend veel qua stilistische evolutie – kiest hij ten eerste het kleurrijke *Andante spianato* opus 22 en drie etudes uit Chopins tweede didactische bundel, het opus 25. Ze zijn alle gecomponeerd tussen 1834 en 1836, dat wil zeggen net na Chopins steile opmars – onder de vleugels van de familie Rothschild – in de exclusieve salons en de hitlijstjes van de Parijse beau monde. De *Etude* opus 25/2 noemde hij 'een portret van de ziel van Maria Wodzinska', met wie hij eind 1936 trouwplannen had. Waar niks van kwam.

De *Ballade nr. 3* en de twee *Nocturnes* opus 48 zijn tijdgenoten van begin jaren 1840, het hoogtepunt van de woelige relatie met schrijfster George Sand, aan wie we een mooie beschrijving van Chopins uiterst moeizame schrijfproces danken. De *Nocturne* op. 48/1 is een goed voorbeeld van het genre dat Chopin definitief uit zijn al te krappe keurslijf van teergevoelige *Nachtmusik* heeft gehaald. En stelt u zelf vast hoe Chopin zich in de ballade stevig nestelt in een clubje dat verder weinigen meer dan Bach, Mozart en Brahms telt: dat van componisten die zeer droeve muziek in majeur kunnen schrijven. Misschien is dat vermogen wel de ultieme muzikale grandeur.

De *Barcarolle* opus 60 is onversneden late Chopin, die zich, voor wie het wil horen, slechts met de allergrootsten uit de geschiedenis laat vergelijken. Uit bijna niets ontstaat hier een wereld. Hij die het allemaal heeft, blijkt niks meer nodig te hebben.

Rudy Tambuysen

Leoš Janáček

Rudolf Firkušný over Leoš Janáček

Toen Deutsche Grammophon in 1972 de belangrijkste pianowerken van Janáček uitbracht, gespeeld door de Tsjechische pianist Rudolf Firkušný (1912-1994) die deze werken al eerder op 78 toeren en lp had opgenomen, was de criticus van het tijdschrift High Fidelity zo enthousiast dat hij vond dat Firkušný deze werken speelde alsof hij ze zelf had gecomponeerd. Firkušný had inderdaad Janáček goed gekend. Als vijfjarige had hij Janáček voorgespeeld en deze was daarvan zozeer onder de indruk dat hij de knaap onmiddellijk als leerling accepteerde, weliswaar voor compositie (!) en niet voor piano. Firkušný's getuigenis over Janáček als persoon en over zijn manier van lesgeven is bijzonder interessant. Een fragment: 'Ik was vijf jaar oud toen ik Janáček voor het eerst zag. Hij had me uitgenodigd om iets voor hem te spelen. Begeleid door mijn moeder ging ik naar de Orgelschool in Brno die hij had gesticht en waarvan hij de directeur was. Ik zie nog altijd zijn fijne trekken, zijn wit haar en zijn ongelooflijk alerte en expressieve ogen, zijn relatief kleine, doch dynamische en constant actieve figuur. Naast andere zaken speelde ik een deel van het *Vrouwenkoor* uit *Jenufa* en Dvorák's *Slavische dans nr. 8*, weliswaar in een gematigder tempo. Janáček sprong recht, liep naar de piano en riep: "Zo moet je dat spelen!" en speelde de dans in het juiste tempo. Voor het eerst kon ik daarbij zijn handen van dichtbij gadeslaan: kleine, bijna dikke handen met relatief korte vingers. Later had ik dikwijls de gelegenheid zijn spel te observeren en zijn subtiele aanslag te bewonderen, want hij aanvaarde me als leerling ... Gedurende de lessen was hij nooit ongeduldig. Integendeel, hij verlengde ze dikwijls. Hij deed nooit afkeurend over mijn compositorische probeersels en bezat de wonderbaarlijke gave je te vervullen met de liefde voor de muziek, je aan te moedigen en de gevoelige snaren bij een kind te beroeren. Janáček had geen voorgeschreven pedagogisch concept. Hij had een eigen methode, aangepast aan de persoonlijkheid van de leerling, en vergat daarbij nooit dat hij de verantwoordelijkheid droeg voor de ziel van een kind ...'

Johan Huys

Benjamin Dieltjens

IN DE KIJKER

do 19.02.09 / 20.00 / Kamermuziekzaal

**GEERT DE BIÈVRE, BENJAMIN DIELTJENS
& PIET KUIJKEN**

Drie topsolisten uit eigen land bundelen de krachten om een bloemlezing te brengen uit het oeuvre voor klarinet, cello en pianoforte. Duo's en trio's uit de romantiek naast solistisch werk uit de 20e eeuw, een spel met steeds andere klankkleuren van historische én moderne instrumenten die steeds op hoog niveau beheerst worden: dat zijn de ingrediënten voor een oorverblindend concert.

CONCERTGEBOUWCAFE

Geniet van een verwenkoffie, fingerfood of lunches à la carte in het Concertgebouwcafé. Beluister aan je tafel de cd-selectie als voor- of naproefje van een concert, of lees er een goed boek van het Concertgebouw. De cd's en boeken zijn bovendien ter plaatse te koop. Tijdelijke fototentoonstellingen komen goed tot hun recht in de hedendaagse architectuur van Robbrecht en Daem. U vindt dit rookvrije cultuurcafé op de benedenverdieping van het Concertgebouw.

tickets & info: www.concertgebouw.be / +32 70 22 33 02 / In&Uit, 't Zand 34, 8000 Brugge

DISCOVERY

DISCOVERYPAS
50 % KORTING VOOR JONGEREN

West-Vlaanderen

BRUGGE

DeMorgen
een open geest belooft meer

Knack
weekend
FOCUS
www.knack.be

Klara

PORT AUTHORITY

ZEEBRUGGE

Electrabel

FLUXYS
EXCELLENCE IN GAS TECHNOLOGY

BOMBARDIER